

Somogy Megyei Múzeum
NA-1961.
Néprajzi osztály

Somogy Megyei Múzeum
NA-1961.
Néprajzi osztály

GYŰJTŐ: SIMON JÓZSEF	
GYŰJTÉS IDEJE: 1977.	
TART: KÉLDÖNYESVÁLASZOK: A PANNON TERÜLET ETNIKUS	
CSOMÓPONTJAVAR VIZSGÁLATÁHOZ	
FÖLDRAJZI MUTATÓ: BALATONSZENTGYÖR 64	
SZÁM MUTATÓ: <u>XXXIII.</u>	
LECTA'KORAS'	

--	--	--	--

10 lap, 2 rajz mellélet

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3682

11/7/68

K É R D Ő I V E S V Á L A S Z O K

a pannon terület etnikus csomópontjának
vizsgálatához Balatonszentgyörgyről.

Válaszadó: Simon József 1977.

Kérdőíves válaszok a pannon terület etnikus
csomópontjának vizsgálatához Balatonszentgyörgyről.

1. A "kötőbot" emlékezet szerint csak sima, egyik ~~szélén~~ végén hegyesedő volt. Olyanról nem is hallottak, amelynek felső részén lapos nyílás lett volna. A kepésarató Szabó Károly bácsinak volt csak lyukas kötőbotja, de ez a furt lyuk csak madzag behuzására volt alkalmas, hogy használaton kívül valahová fel lehessen akasztani, el ne vesszen.
2. Egy keresztbe mindig 18 kévét raktak. - Alul völgyelésbe 3, rudkéve 6, vállkéve 8, papkéve (pupkéve) 1.
3. A csép nyelének hossza általában 155 cm. felett volt. A hosszúság változó, ki-ki magának úgy igazította, hogy szem-magasságig érjen.
4. A faluban ember-emlékezet óta kazalozáshoz már nem használtak nyársat. Battyánpusztán az uradalomban viszont még a századforduló után is nyárssal kazaloztak a masinához szerződött zalaiak. (Zalaiak alatt kell érteni a balaton-felvidékieket, Tapolca, Sümeg környékieket is. Ma Veszprém megyeiek.)
A múlt századi nyárs-használatot bizonyítják a huszas években is meglevő nyársak. Ott voltak a pajta-külábnak támasztva, a 3-4 méter hosszú, hegyes, könnyű, sima fenyőrudak. Nálunk a pajta-üstök alá kötötték fel, azon lógtak a száradó paprikafüzérek.
Hogy mikor kezdték használni és honnan került a nyárs a faluba, megállapíthatatlan. (Zalából ?) A századforduló előtt terjedt el a "hosszinyelű vella" (3 águ vasvilla).
A helyi cséplőgépekhez szerződött szalmázók a nehezebb petrence-hordó rudak helyett "nyárs-rudakon" hordták a szalmát "gólázáshoz" még a 40-es években is.
5. Itt "tehénszájú kapát", "széles kapát", "irtókapát" és "kiskapát" használtak. Általában tehénszájú kapával kapáltak a kertekben, ezzel rakták, töltögették a krumplit. A széles kapa kukorica és szőlő kapálásra, valamint krumpli-szedésre való. Az irtókapa a favágás, gyökérkiásás eszköze. Kiskapával gyomlálnak a kiskertekben, veteményes ágyakon. A talaj agyagos, hegyes kapát sohasem használtak. (Kapa formákat l. I. sz. mell. l. ábra.)

6. A régi ekéknek az eketalpon "kormány"-uk és "laposvas"-uk volt. A gerendón a csoroszlya és az ekeszarv. (L.I. mell. 2. ábra.)
7. A lekaszált fű csak a berekben száradt "renden" (sásas, nem nagy értékű), a "parrag"-réteken és a hegyen a rendet mindig "eltереgették".
8. A petrencéket "ágylás"-ból rakták. A megszáradt fűvet (szénát) ágylásokba hajtották. Ágyláson is száradt még, "fujta magát". Addig "főgyőtötték" a rétet az ágylásig. Ha eső készült, gyorsan "összedobták" petrencékbe. A petrencéket akkora csomókba rakták, hogy 2 ember elbirja. (Általában gyerekek nem bírták el, asszonyoknak is nehéz volt.) A petrencéket "petrencehordó rudakkal" (2,5 - 3 m. hosszú, mindkét végén hegyes, nyársnál vastagabb és erősebb, páros farudak) "baglázáshoz" vagy rakodáshoz hordták össze, berekben sokszor több száz méter távolságra.
9. Szénázáshoz csak "vellát", általában "favellát" és "gráblát" használtak.
10. Tehenek befogása, "szekerezése" mindig megvolt. Űszót, tehenet tinóval fogtak össze, de lóval soha. Az egyes lófogat gyakori, de egyes tehénfogat nem fordult elő. Nyakhámot tehenre nem raktak.
A tehenek szekerezése egyébként rendszeres volt, a huszas évektől fejükre kötött kötéllel gyeplőzték is őket. Ökrök gyeplőzéséről nem tudok, azok elé mindig kellett elöttük-járó.
11. Járomnál csak "igaszeg" és "rudszeg" ismeretes. - Az igát a rudhoz (körfővel tisafához) a rudszeg rögzítette. Az igafát (nyakfát, járomfát) az "alfához" a magasság szabályozhatóságával a "béfák" kötötték össze. Az igazszegek a marhák nyakát fogták be az igába.
12. Minden kocsinak, szekérnek volt "rövid" és "hosszi" változata. Általában rövid-kocsival (-szekérrel) jártak. Gabona- és szénahordáshoz (szárhordáshoz) a kocsit "hosszira csinálták" a "hosszi-nyojtóval", hosszú oldalakkal és "vendég-ódalakkal". A vendégoldal az üres kocsin a lócsökön kívül az oldal-doronghoz kötve (legtöbbször dróttal, ritkábban kötéllel) 25-30 cm-re lógtak kétoldalt. Olyan hosszúak voltak, mint az oldalak, vagy inkább hosszabbak valamivel. Rakodás előtt felrakták a kocsi-derékben szállított kereszt-rudakat a vendégoldal alá elöl és hátul. Ezeket csak a lócsök előtti, illetőleg mögötti "zápok" tartották meg az előre vagy hátra csúszás ellen, általában nem rögzítették. Volt azonban olyan kereszttrúd is, amelyik végein

ékelt "fog" a vendégoldal végébe furt lyukba illesztve rögzíthető.

Rövid-szekérre sohasem használtak vendégoldalt.

13. A hosszú-oldal hosszúsága 4 méter. A "félhosszi -ódal" 245 cm.
14. A rövid oldal hossza 210 cm.
A rövid-oldal mindig zárt, deszkázott, a hosszú-oldal nyitott, zápos. Zárt (deszkázott) félhosszú és hosszú oldalt csak erős, kétlovas fogat után, a gyakori fuvarozás miatt használnak a 40-es évektől fuvarosok, majd tsz-kocsisok.
15. Fűz vesszőből font, 4 oldalas kocsikast a századfordulón még használtak. A módosak ünnepi kocsija kocsikásos volt, benne ülés-kassal.
3 oldalról zárt kocsikast még a huszas évek végén is láttam (elől volt nyitott), de akkor már parasztcsalád nem használt ilyent. A lététt kocsikások a fészter-üstökök alatt töredezték szét. A bedeszkázott oldal, ünnepre festett oldal és ülés-kas jött divatba.
16. Kocsira elől-hátul, szekérre csak hátul raktak "sráglát". Hosszú-oldalakon még "srágla-kampó" sem volt. Ha mégis sráglára volt szükség, azt alul az utolsó zápokhoz, felül a lócsökhöz kötözték.
A kocsik saroglyája ives, a szekereké általában egyenes volt. Hátul deszka saroglyát is használtak.
Az első saroglya alacsony, csak egy keresztfás, a hátsó magasabb, két keresztfával készült. Szekerek saroglyája mindig fa-zápos, kocsiké drótos is volt.
17. Szekér a tehén és ökörfogat járműje, kocsi a lovak által húzott jármű. A kocsinak "förhénc", lépcsője van, a szekérnek nincs. A kocsi "juha" bevasalva van és a rúdja kivehető. A szekér rúdja erősebben rögzített, nehezebb, végén "körfő" a rudszeg (nyakszeg) részére.
Kocsiból könnyebb szekeret csinálni, mert csak a förhéncet, juhát kell levenni, de ha szekeret alakítanak át kocsivá, akkor elejét kell csináltatni (förhéncet, lépcsőt, rudat, juhát, rudszárnyakat bevasalni).

18. Eladás céljából (nagyobb mennyiségben) Balatonszentgyörgyön sohasem készítettek sem szövőbordát, sem favillát, sem fagereblyét.
 Szövőbordát, favillát saját használatra, vagy szomszédoknak, komáknak "Ekecs"-ék (Máté Ferenc kristóf és fiai) szoktak csinálni, gőzölés nélkül, megfelelő fa kimunkálásával.
 Favillát Keszthelyről hoztak kocsival, az első világháború után pedig a boltok árusították.
 A "fagráblát" minden valamire való gazda télen saját maga megcsinálta. A jó fúró-faragók az ismerősöket is ellátták, csak a hozzávalót kellett az erdőről meghozni. Grábla fogat többen is faragtak, tizet, huszat is adtak tartaléknak segítség visszaszolgáltatása fejében. Kitörött fog kicserélésért pädig szégyen lett volna a szomszédba menni.
19. Kendert termeltek csak a faluban, len igen ritka volt.
 Az áztatott, kivetett és megszárogatott kender törésére kézi "kendervágót", finomításra "tilót" használtak. Mindkettő fakéses volt, egyformán működtek, csak a kendervágó durvább. A tiló kése szorosabban, kisebb nyílással járt a vágat-nyílásban és ezt legtöbbször bognár készítette.
 Lábbal mozgatható törőről és törő vályuról nem hallottam.
20. Szobába beépített kemence falunkban nem volt, csak rakott kályha, amelyet a konyhából fűtöttek. A kemence csak konyhában vagy szabadban különállóan volt, legfeljebb hetenként fűtötték be. A konyhába rakott kemencék voltak az általánosak. (Füstös, szabadkéményes és kaminos konyhákban egyaránt.)
21. A legrégebb "pitaros" (tornácos) házaknál a tornácra nyílt a szoba, a konyha és a kamra ajtaja. Füstökonyhás házaknál mindig így volt. A szabadkéményes házaknál már csak a konyha és a kamra ajtaja nyílt a szabadba. Ez maradt később is a kaminos (mászókéményes) konyháknál, a "gangok" megjelenéséig. Hátul a ház végénél kijárat sehol sem volt. Századunkban általános első szoba + konyha + hátulsó szoba beosztású házaknál csak egy helyen tudok a hátulsó szobából kamrába is nyíló második ajtóról.
22. Balatonszentgyörgyön csak téglalap alaprajzú pajta volt.

23. Kását csináltak hajdinából, kölesből, kukoricából, búzából, árpából, de "gánicát" -emlékezet szerint - csak kukoricából. Viszont nem kizárt a hajdina és egyéb gánica régi készítése, mert a kukoricából készültet mindig "kukorica-gánica" néven említik. Külön neve van a "krumpli-gánicának" is. (Főtt töltött krumpli, vöröshagymás zsírral.) Nem tudtam már megnyugtató választ kapni arra, hogy a csak "gánicá"-nak nevezett étel pontosan miből készült, csak annyi biztos, hogy "liszttel, és kalánnyal szaggatták ki".
24. A "küpüllő"-nek nevezett vajköpülő mind fából készült, dongás és fafüles volt. Köpültek századunkban tejesfazékban, tejeskannában is, de ezeket sohasem hívták "küpüllő"-nek. (A közeli Tikoson került elő mult századi füles cserép-küpüllő.)
25. Nyílt tűzről a fazekat "lekapták". Volt akinek rongy kellett hozzá, volt akinek nem. Fazék kiszedő villát alig használtak. Most már csak arra emlékeznek, hogy tepsziket szedtek ki vele a kemencéből, meg a "bogránccot" vették le vele a lábról. Az öntöttfazékhoz, öntöttlábashoz már nem is volt jó, csak a rántólábashoz. A kétágú villát a rántólábás füle alá helyezték.
26. Fa mozsártörőre még emlékeznek a faluban, de századunkban már gömbölyű-végű karózóvasat használtak általában. Az alul elgömbölyített, hengeres kemény-fa mozsártörő felső részén, kb. 25 cm-re fogásra elvékonyodó és gömbfejben végzőgő volt általában. Akadt egyszerű, "muszló-bot" alakú, ~~egy~~ felfelé keskenyedő nyelvű törő is.
27. Hántolást sodrófával gyúródeszkán, nagyobb mennyiséget kézi só-őrletőn végeztek. Fából készült hántoló kézimalomra senki sem emlékszik.
28. A kenyértartó általában padlástartó gerendákra erősített, lécskendőkre helyezett deszka volt. Ezenkívül néhány helyen akadt csillagos kenyértartó és kenyértartó rács is. (L. II. sz. mell.)
A huszas évektől a kenyértartókat már nem használták, inkább nagyszékre, hombár tetejére, deszkára rakták a kenyereket és abrosszal letakarták. Az egész kenyér helye mindig a komorában volt.

- 29. A felszabadulás előtt községünkben csak rozskenyeret sütöttek. A házi kenyér sütése 1950 és 1960 között szűnt meg. Ekkor még akadt egy-két kitartó, maradi család, de a 60-as években már a kemencéket is elbontották.
- 30. Burgondi répát és kerékrépat csak ecetes savanyítóba tettek, de egészben soha. Törkölybe zöldpaprikát raktak egyesek a hegyen.
- 31. Régi lakodalmakban előfordult hosszukás és kerek fonott kalács, de az élők emlékezetén belül "kugli" volt a divat. A 20-as, 30-as években általában csak húsvétra sütöttek kalácsot, a "szentelt" mellé. Ez mindig kerek és sima volt. Kenyeret helyettesítette az ünnepben, legtöbbször vízzel, esetleg tejjel, de cukor nélkül, második búzalisztből dagasztották. (Csak a gazdagoknál készült első-lisztből.) A kalács mostanában, az 50-es évektől lett felkapott, általában fonott és hosszúkás, "édes és foszló". A "sós-fonyottat" azonban a férfiak máig is jobban kedvelik. Ez volt a kemencék korában a "héküjön-sútt", amelyet sohasem mondtak kalácsnak. Ezt fonták háromágra hosszúkásnak és két ágra perecnek egyaránt.
- 32. Karácsonykor (karácsony másnapján) szokták felfogadni (kicsérelni, vagy tovább tartani) a csószot, az éjjeliőrt és a sírásót. Ezek újév napján léptek szolgálatba. Karácsony és újév között "adtak ki" a csordáson, kanászon, szolgán, cseléden, vagy ők mondtak fel. A csordás, kanász, cseléd Szentgyörgy-napkor költözött, állt munkába. Ha kiadtak a pásztoron, ment helyet keresni. Vizkereszt napján volt a pásztor-fogadás első alkalommal. Ha nem akadt megfelelő, Gyertyaszentelőig vártak. Gyertyaszentelő volt a pásztorfogadás utolsó terminusa. Amelyik pásztornak Vizkeresztre nem sikerült helyet találni, Gyertyaszentelőre már kevesebb betöltetlen hely maradt, "rizigóval számolt, mert vagy jól jött ki, vagy abban az évben mehetett cselédnek". Cselédnek és szolgáknak nem volt ilyen meghatározott fogadási napjuk.

33. Balatonszentgyörgy 1927-28-ban épült templomának védőszentje Szent György.

A barihegyi kápolnáé: Szent Dónát,
a vörsi plébánia templomáé: Szent Márton,
a balatonberényi templomé: Keresztelő Szent János.

A búcsút mindenhol a védőszent névnapja utáni vasárnapon tartották. Napján csak akkor, ha az éppen vasárnapra esett. Ez alól kivétel a barihegyi búcsú, amelyet mindig Dónát napkor tartottak meg. (A Hollád melletti Barihegy Szentgyörgyhöz tartozott, 20-30 lakója volt, és Balatonszentgyörgynek fogadott ünnepe volt a Dónát napja, augusztus 7-én.)

Igy a balatonszentgyörgyi búcsú április 24, a vörsi november 11, a balatonberényi június 24, a holládi augusztus 7-én, illetőleg az ezekre következő első vasárnapon volt.

Érdekes, hogy az I. világháború végéig Balatonszentgyörgyön két búcsút is tartottak: a főszeg a berényi búcsú napján, az alszeg a vörsi búcsú napján. A Szent Györgyöt a 20-as évektől választották. Az ide tartozó Battyánpusztán ma is két búcsút tartanak: a szentgyörgyit és a vörsit egyformán. A közeli Balatonkeresztúrnak volt hivatalosan is megtartott két búcsúja, tavasszal és ősszel. (Szent kereszt megtalálása és felmagasztalása.)

júni 24
nov. M.

34. Az első világháború előtt a legemlegetettebb, fontosabb vásárhelyek: Keszthely, Marcali, Vörs, Sámson, Kéthely, Kiskomárom, Zalavár, Zalaapáti.

Híres, járt búcsúhelyek: Sümeg, Andocs, Segesd, Búcsúszentlászló, Vasvár, Csatka, Máriapócs és Győd.

(A sorrend mindkét felsorolásnál hiresség és látogatottság szerinti.)

35. A cseregyerek szokás a faluban nem volt meg. Egyetlen kivételes esetről hallottam csak.

36. Lakodalmat -egészen az 50-es évekig - csak vasárnap tartottak. Ma már, különösen a 70-es évektől, egyre gyakrabban szombaton, a polgári esküvő napján tartják meg.

37. A századfordulón az ebéd a menyasszonyos háznál, a nagy vacsora a vőlegényes háznál volt. Benősülés esetén a lakodalmat egy helyen, a menyasszonyos háznál tartották.

Vendéglőben falusi lakodalmat tartani, egészen a 60-as évekig elképzelhetetlen volt. 1956 után kezdték el a Kultúrházban rendezett lakodalmakat, ha a menyasszony vagy a vőlegény közelben lakott. Körülbelül erre az időre esik a szokás változás is, hogy nem a vőlegénynek, hanem a menyasszonynak tartanak nagy lakodalmat és minden a menyasszonyos háznál van. A lakodalmakat általában szép időre, tavasztól kora őszig, tervezik és az udvarban nagy sátrat csinálnak a 100-on felüli vendégsereg részére. A lakodalmat a menyasszony hozományához számítják.

38. Szentgyörgy-nap a faluban mindig olyan fél-ünnepe volt. Ezen a napon a pásztorok nem hajtottak ki. A kanász és a csordás a község-gazdával vagy egy-egy előljáróval járta végig a házakat és összeírták a kijáró állatokat. Allatszámoneként egy tojást szoktak kapni. Ez később bevett járandóság lett, mint a csordásnak az egész kenyér. Ajándéknak csak a pint bor maradt. (Község-gazda = legeltetési társulat elnöke.)
39. Szentgyörgy zápora, Pünkösdi harmata aranyat ér. - Ezt szokták mindig mondani. A pünkösdi harmat, ha a lányok napfelkeltekor azzal mosdottak meg, csodát tett: szép piros lett az arc, bársonyos sima, még a szeplőket is elhalványította. Szép arcú lányra rámondták: ez is a pünkösdi harmatában mosdott. Piros almával újév reggelén szoktunk mosakodni, hogy egész évben olyan pirosak legyünk. (A tbc sok arcot elsápasztott.)
40. A tűzdobálás erősen tiltott volt. (1803-ban leégett a fél falu.) Ilyen szokásról az öregek által emlegetve sem hallott itt senki.
41. Mikulás este (előtte való este) a gyerekek lázasan tisztogatták a cipőjüket, fényesítették - ez beázott lábbeli esetén nem volt könnyű dolog - és kirakták az ablakba. Abba hozott reggelre valamit a Mikulás. Mi volt ez a valami? Édesség, cukor, palavessző, esetleg valami apró játék és esetenként valakinek suttyogó virgács.
- Egyéb mikulási szokásról nem hallottam.
- A Mikulás megszemélyesítése és ajándékozás csak a legújabb idők divatja.

42. Fenyőgaly volt a karácsony jelképe. (Ez ma is.) Ahol nem volt karácsonyfa, nem volt gyerek, fenyőágot tűztek a főhelyen levő szentkép alá, sublaton a kereszt mellé, vagy legalább a szenteltviz-tartó fölé.

A feldiszlített karácsonyfát a régiak a padlás-gerendára akasztották. A fenyőt csak vizkeresztkor távolították el, a karácsonyfát is csak akkor bontották el.

Más zöld galyat nem vittek be a szobába.

A karácsonyi asztalról viszont nem hiányzott a Lucakor) kóc közé tányérba vetett búza. 10-15 cm-re is megnőtt és szalaggal kötötték össze. Ez azért kellett, hogy a Szentcsalád tudjon mibe elbújni üldözői elől.

(Nyírfafa ágat Szentgyörgy-napra dugaszoltak minden ajtóra, ablakra kívülről, boszorkányok ellen.)

43. A betlehemes játék szereplői: katona (csengővel), 2 angyal (betlehemet vitték), 3 dadó (öreg dadó és fiatalabb pásztorfiai vagy bojtárai, láncos bottal).

Babák (bábok): 2 pásztor, 1 Lackó, 1 kéményseprő, 1 angyal vagy menyecske, zsebes köténnyel.

(Egyebekben 1. 1972. évben készült Egyedem-begyedem c. néprajzi dolgozatom és a kaposvári múzeumban levő Balatonszentgyörgyön készült betlehemet.)

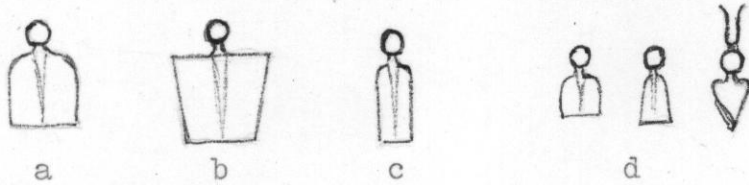
44. Az állatok védőszentje hagyományosan Szent Vendel. Tiszteletére 1801-ben, a marna-dögvész idején szobrot állítottak a falu közepére és talapzatára mindig friss virágcsokrot helyeztek. A figyelemre méltó kőszobor ma is eredeti helyén áll.

45. A megrontott tehénnek legelőször "szenyeg vizet" csináltak. Megitatták vagy lemosták vele. Ha nem használt, szőrével és szentelt cicamaca ággal megfüstölték. Ha az sem használt, meg is öntötték. Ha a tőgyének volt baja, karácsonyi kaszalkóval huzkodták le, végső esetben a karácsonyi abrosszal is felkötötték. - Ha minden hiábavalónak bizonyult, mentek a pásztorért.

46. Boszorkányt csak az ismeri fel, aki lucaszéket készít, elviszi az éjféli misére és arra áll. A boszorkányoknak szarva van, némelyiknek akkora, hogy csak a fejét félre hajtva tud belépni az ajtón.

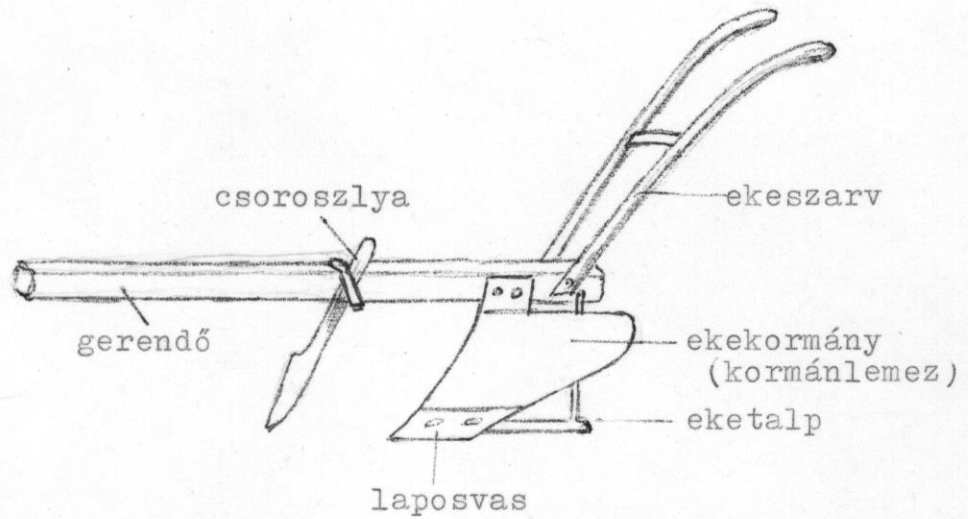
47. A kisgyerekeket "bákász"-szal szokták ijeszteni. "Vigyázz, mert elvisz a bákász!" "Jó légy, mert odaadlak a bákásznak!" Hogy a bákász ki, és milyen, sohasem tudta meg egy gyerek sem, csak annyit, hogy "csúnya és rossz, olyan ördög-forma és összeszedi a gyerekeket".
- A nagyobbacska gyerekeket este óvták attól, hogy sötétben kimenjenek. "Ne menj ki magad, mer úgy megjeszt a ludvérc, hogy mingyá meghaasz, vagy aru kódúsz!"
- Este lefekvéskor: "imádkozzá, mer megnyom a boszorkán!".
48. A lidérc alakját változtatja. Hol lángnyelvként lebeg az elrejtett kincs felett, hol elrepül különböző formában.
- "A ludvérc eccer ojan, mind a tüzesember, máskor meg elröpül a falu fölött, mind a fiahordó kánya". Ha reggelre a porban világos zöldes színű híg vadlud ürülékek látszottak, mindjárt mondták, hogy megint erre röpült a ludvérc, végigfosta a falut. Abba nem volt szabad meztéláb belelépni, mert mérges, bajt, betegséget okoz. Hasmenésre is azt szokták mondani, hogy "fosik, mint a ludvérc".
49. A ház körül lakó kígyó, ha jól bánnak vele, tejet adnak neki, megőrzi a házat sok bajtól. Ha üldözik, nem tartják jól, a kint alvók szájába mászik bele és csak ha sok tejet itatnak az illetővel és a gyomrában a kígyó jóllókott, akkor mászik ki. Ennek aztán a fiai piciny korukban gyerekek, felnöttek száján másznak be és a gyomrukban nőnek fel. Az ilyenek aztán akár-mennyit esznek, csak fogynak, mert a fejlődő kígyó szívja el a táplálékot. "Kégyó van benne, azér nem fog rajta az ennyivaló". Azt is szokták mondani, "ne igyál annyit, mert kégyó nyón a hasadban".
- Általában a kígyót nem túrik meg, agyonverik ahol érik.
50. A holdban favágó ember alakját vélik látni.
- Az az ember került oda, aki vasárnap is dolgozott, fát vágott, és örözk favágás lett a büntetése a holdban, hogy mindenki láthassa és okuljon belőle.

I. MELLÉKLET.

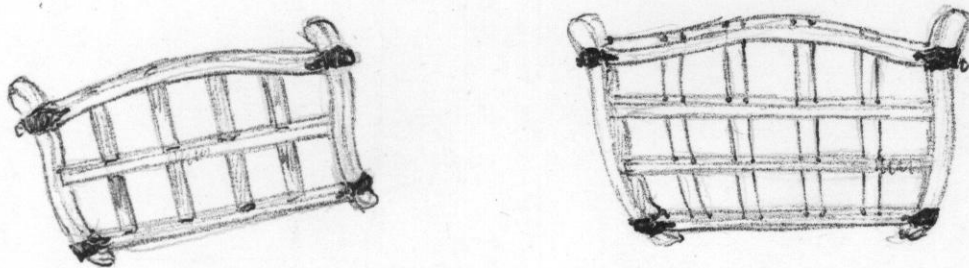

1. ábra. Kapaformák.

a = tehénszájú kapa, b = széles kapa, c = irtókapa,
d = kiskapák.

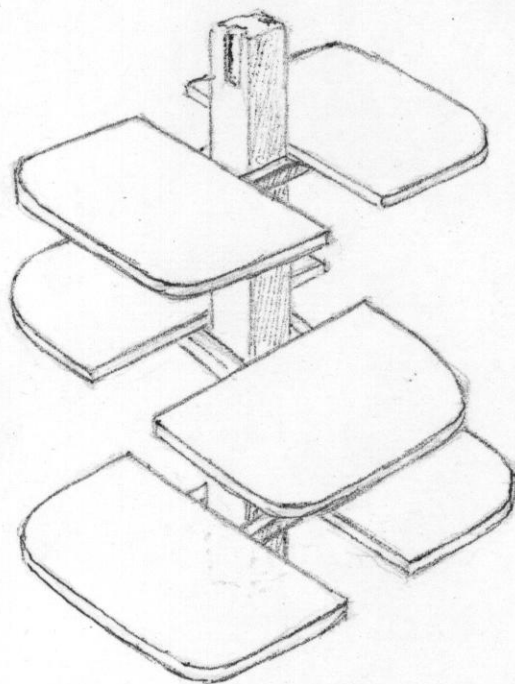
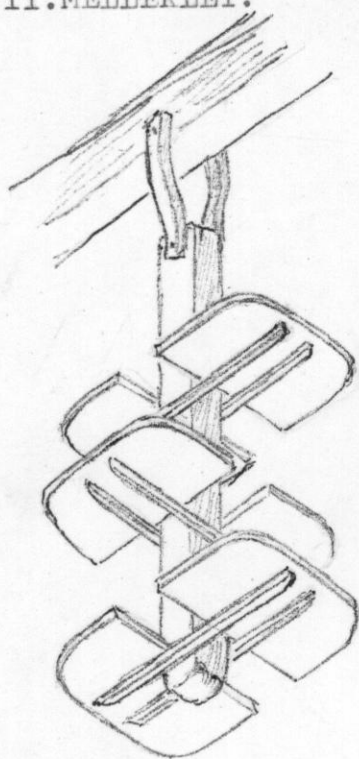

2. ábra. Eke.

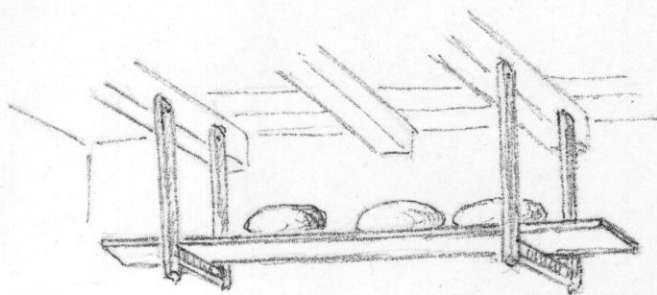
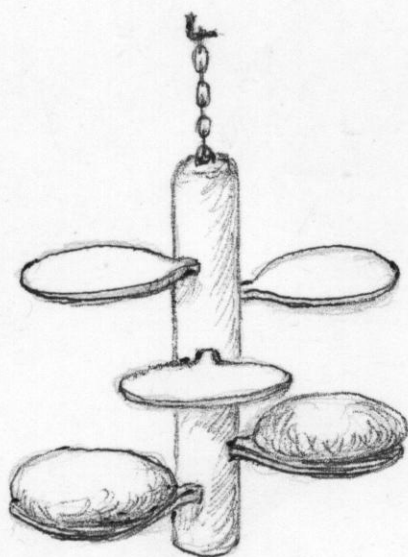

3. ábra. Első és hátulsó kocsisrágla.

II. MELLÉKLET.

KENYÉRTARTÓ RÁCS ALULRÓL ÉS RÁLÁTÁSBAN.

KENYÉRTARTÓ POLC.

CSILLAGOS FÜGGŐ KENYÉRTARTÓ.